

1.1. Pojęcie „wypadku w pracy” i jego rodzaje.

Wypadkiem w pracy określa się zdarzenie, które nastąpiło w trakcie lub w związku z wykonywaniem przez pracownika poleceń pracodawcy, oraz gdy pracownik pozostawał w dyspozycji pracodawcy w drodze między siedzibą pracodawcy, a miejscem pracy. Wypadek przy pracy to zdarzenie wywołane przyczyną zewnętrzną, w wyniku którego doszło do urazu lub śmierci. Jest to zdarzenie, które nastąpiło w związku z wykonywaną pracą lub wystąpiło w związku z typowymi czynnościami pracownika i wykonywaniem poleceń przełożonych¹.

Definicja „wypadku przy pracy” zawarta jest art. 3 Ustawy z dnia 30 października 2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych². Zgodnie z tym przepisem wypadkiem przy pracy jest zewnętrzna przyczyna wypadku lub śmierci wskutek niespodziewanego zdarzenia związanego z pracą. W przedstawionej definicji muszą wystąpić łącznie 4 elementy, aby dane zdarzenie zostało uznane za wypadek przy pracy. Należy wyszczególnić nagłość zdarzenia, przyczynę zewnętrzną, związek z pracą, skutek zdarzenia w postaci urazu lub śmierci.

Zdarzenie nagłe jest zdarzeniem nieoczekiwanym, nie mogło zostać przewidziane w ramach prewencji wypadków i zaskakuje pracownika. Nagłość ta musi dotyczyć samego zdarzenia a nie tylko jego skutku³.

Natomiast przyczyna zewnętrzna to taka, która nie leży po stronie pracownika. Aby zdarzenie można było uznać za wypadek przy pracy, musi nastąpić jakiegokolwiek szkodliwe działanie zewnętrzne. Chociaż pojęcie nagłości zostało dodane do definicji wypadku przy pracy w celu odróżnienia go od choroby zawodowej, o tyle przyczyna zewnętrzna jest warunkiem pozwalającym pracodawcy, który jest wyłącznym płatnikiem składki na ubezpieczenie wypadkowe pracownika (płaci 100% składki) na wyłączenie jego odpowiedzialności w przypadku, gdy wypadek jest następstwem samoistnego schorzenia pracownika. Przyczyną zewnętrzną może być między innymi: działanie elementów ruchomych, luźnych, ostrych, wystających maszyn, urządzeń lub narzędzi. Także działanie zbyt niskich lub zbyt wysokich temperatur, które mogą spowodować oparzenia, odmrożenia, działanie energii elektrycznej (porażenie prądem); działanie substancji chemicznych (np. zatrucia, wyciek niebezpiecznych

---

¹ Lach D. E., Samol S., Ślęzak K., *Ustawa o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych* Komentarz, Warszawa 2010. s. 35-36

² Ustawa z dnia 30 października 2002, o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych

³ J. Jończyk, *Prawo zabezpieczenia społecznego*, Kraków, Kantor Zakamycze 2001 s. 7.

substancji); wysiłek fizyczny; urazy spowodowane potknięciem i upadkiem. Jak stwierdza w tym zakresie orzecznictwo sądowe przesłanka związku wypadku z pracą będzie spełniona wówczas wtedy, kiedy pracownik jest zarówno w trakcie wykonywania czynności pracowniczych, jak i charakter zdarzenia ma związek z ich wykonywaniem.

Zgodnie z ustawą „Prawo wypadkowe” z 2002r., do zdarzenia związanego z pracą może dojść, jeżeli zdarzenie to nastąpiło w trakcie lub w związku z normalnymi czynnościami zawodowymi pracownika lub w związku z wykonywaniem poleceń przełożonych. O wypadku w pracy możemy również mówić przy wykonywaniu przez pracownika obowiązków służbowych wobec pracodawcy, także bez polecenia, jeżeli pracownik był dyspozycyjny wobec pracodawcy w trakcie dojazdu z i do zakładu pracy. Zgodnie z literaturą przedmiotu nieoczekiwane zdarzenie skutkujące urazem lub śmiercią pracownika może nastąpić w dowolnym czasie i miejscu, jeżeli rzeczywiście pozostaje w ścisłym związku z pozostawieniem w pracy i wykonywaniem czynności zawodowych⁴.

Rodzaje wypadków w pracy określa ustawa, która dzieli wypadki na śmiertelne, ciężkie oraz wypadki zbiorowe. Wypadek śmiertelny to zdarzenie skutkujące śmiercią pracownika, która nastąpiła w ciągu 6 miesięcy od dnia wypadku. Określenie terminu jest istotne z punktu widzenia wypłaty odszkodowania osobom uprawnionych z tytułu śmierci poszkodowanego. Wypadek ciężki to wypadek, w wyniku którego doszło do poważnych obrażeń ciała, wskutek którego pracownik doznał kontuzji. Mowa tutaj o utracie wzroku, mowy a nawet słuchu. W ostateczności można wymienić uszkodzenia ciała, rozstrój zdrowia prowadzący do naruszenia podstawowych funkcji organizmu, chorobę nieuleczalną lub zagrażającą życiu, trwałą chorobę psychiczną, całkowitą lub częściową niezdolności do pracy w zawodzie oraz trwałe zeszpecenia ciała⁵. Następnym rodzajem wypadków w pracy jest wypadek zbiorowy, do którego dochodzi tylko wtedy, gdy w wypadku biorą udział co najmniej dwie osoby.

Wypadek w pracy można nazwać terminem techniczno-prawnym. Jeżeli dana osoba uległa wypadkowi w trakcie drogi z pracy lub do pracy, pokrywane są wszystkie szkody, które doznane zostały przez pracownika z przyczyn zewnętrznych.⁶ Omawiając wypadki w pracy należy zwrócić szczególną uwagę na obowiązki pracownika oraz pracodawcy.

---

⁴ Por. wyrok SN z dnia 2 października 2009r., IIPK 108/09/, MPP 2010, nr 7, s. 364.

⁵ Ustawa z dnia 30 października 2002 „o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych” (Dz. U. z 2009 r. Nr 167, poz. 1322, ze zm.), art. 3.

⁶ *Wypadki przy pracy po nowemu*, BHP w pytaniach i odpowiedziach, 2009, s. 11-12.

Jak wynika z przepisów prawa pracy, należy zachować bezpieczeństwo oraz higieniczne warunki pracy. Pracodawca jest zobowiązany do przestrzegania przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy w ramach prowadzonej działalności.

Do obowiązków pracodawcy należy: zapoznanie nowych pracowników z zakresem ich obowiązków, sposobem wykonywania obowiązków oraz niezbędnymi przepisami BHP i prawa pracy. Pracodawca powinien organizować pracę w taki sposób, aby pracownik wykorzystywał efektywnie cały czas pracy, swoje umiejętności i kwalifikacje. W związku z wykonywaną pracą należy również zadbać o to, aby pracownik wykorzystywał swoje osiągnięcia, osiągał wysoką wydajność oraz dbał o należyłą jakość pracy. Pracodawca jest również zobowiązany do organizowania systematycznych szkoleń z zakresu bezpieczeństwa i higieny pracy dla pracowników oraz prowadzenia dokumentacji związanej ze stosunkiem pracy pracownika⁷. Aby zmniejszyć ryzyko wypadków w pracy, pracodawca musi zapobiegać wypadkom i zagrożeniom, oceniać zagrożenia i je eliminować, a warunki i procesy pracy muszą być dostosowane do umiejętności pracownika. Pracodawca musi wprowadzić nowe rozwiązania techniczne. Powinien zastępować niebezpieczne procesy technologiczne bezpiecznymi lub mniej niebezpiecznymi, przekładać zbiorowe środki ochrony nad indywidualne środki ochrony. Ważnym elementem jest współpraca między pracownikiem a pracodawcą.

Oczywiście niedopuszczalne jest naruszenie jakichkolwiek zasad bezpieczeństwa i regulaminu pracy przez pracodawcę bądź pracownika. Może to spowodować uraz, wypadek, a także doprowadzić do śmierci. Pracodawca ma prawo zwolnić pracownika, który notorycznie narusza regulamin lub nie przestrzega przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy⁸

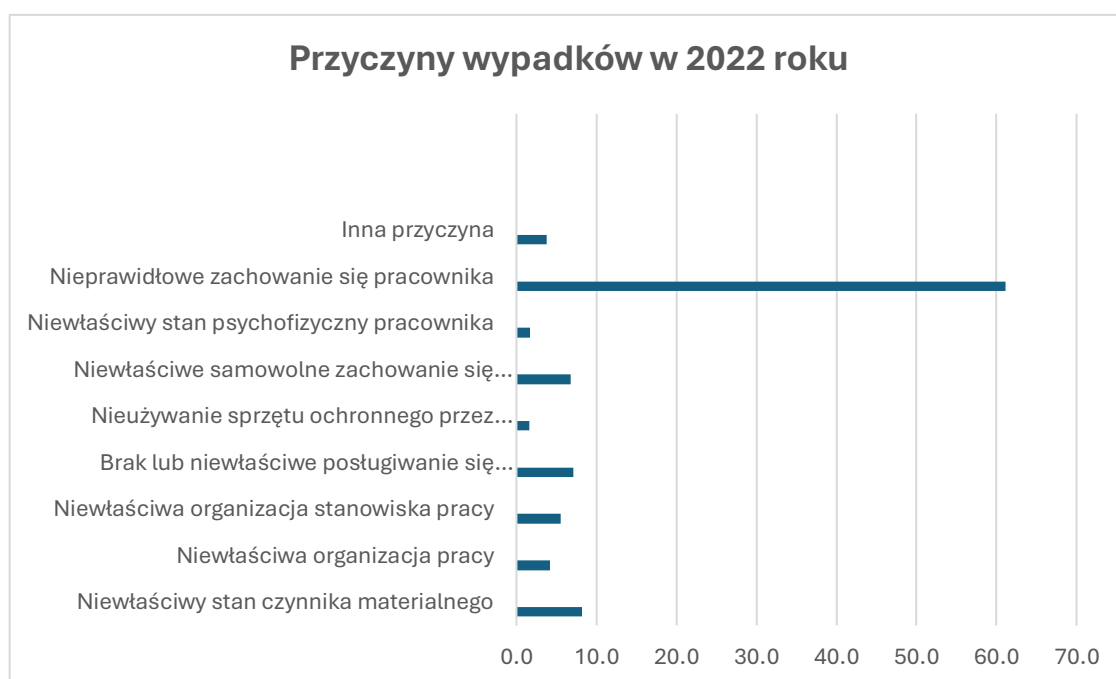
⁷ A. Świątkowski, *Bezpieczeństwo i higiena pracy*, komentarz Universitas, Kraków 2003, s. 23-27

⁸ A. Aniszewska, *Prawa i obowiązki pracownika i pracodawcy, zatrudnienie, wynagrodzenie, urlopy*, Wydawnictwo DYFIN, Warszawa 2007, s. 12-34

1.2. Statystyka wypadków w pracy z roku 2022 oraz porównanie z poprzednimi latami.

Według danych raportu Głównego Urzędu Statystycznego w 2022 roku doszło do ponad 66 tysięcy wypadków. Według informacji wypadkom uległo o 3,1% mniej osób niż w 2021 roku. We wskaźniku wypadkowości zmniejszyła się również liczba osób poszkodowanych, przypadająca na 1000 pracujących, z 4,62 na 4,66. Możemy zatem zaobserwować, że liczba poszkodowanych w wypadkach przy pracy oraz wskaźnik wypadkowości zmniejszyły się w stosunku do 2021 r.

Wykres 1. Przyczyny wypadków przy pracy w 2022 r.

Źródło: <<https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/rynek-pracy/warunki-pracy-wypadki-przy-pracy/wypadki-przy-pracy-w-2022-roku-dane-wstepne,3,50.html?pdf=1>> dostęp 15.05.2023 godzina 17:40

Stwierdza się, że przyczyną wypadków było najczęściej nieprawidłowe zachowanie pracownika (61,1%), w tym niewłaściwy stan czynnika materialnego oraz brak lub niewłaściwe posługiwanie się tym czynnikiem (8,2%) i niewłaściwe, samowolne zachowanie się pracownika (6,8%).

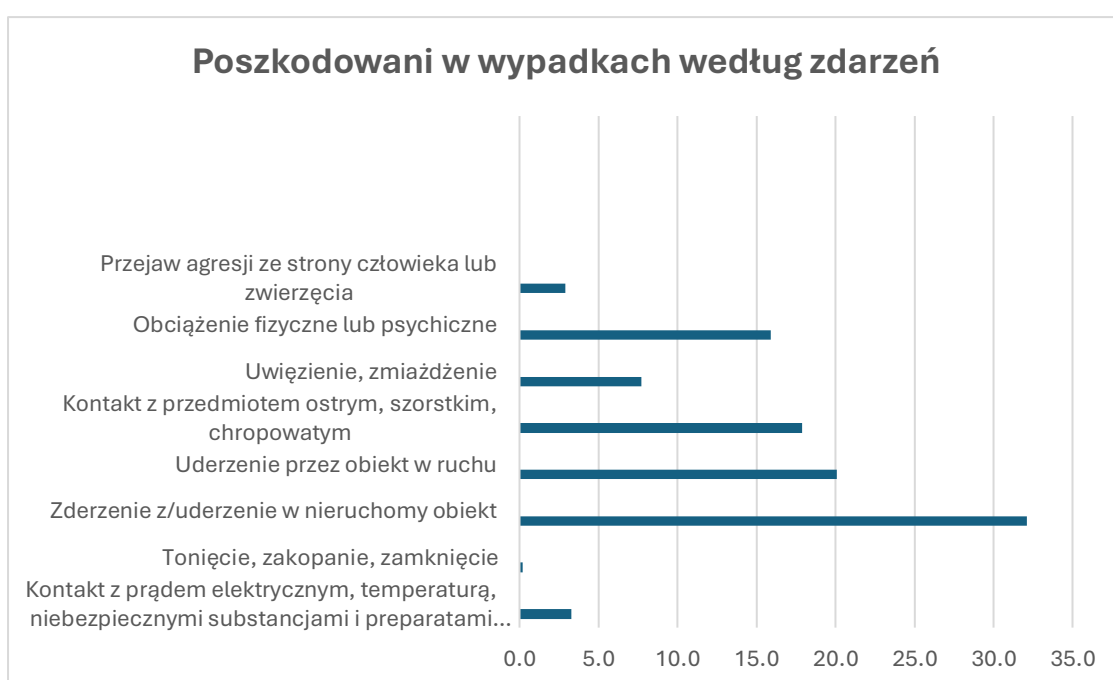
Wykres 2. Poszkodowani w wypadkach przy pracy na 1000 pracujących według sekcji w 2022 r.

Źródło: <<https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/rynek-pracy/warunki-pracy-wypadki-przy-pracy/wypadki-przy-pracy-w-2022-roku-dane-wstepne,3,50.html?pdf=1>> dostęp 15.05.2023 godzina 17:41

Z danych, które podaje GUS wynika, że do największej liczby wypadków doszło w górnictwie i wydobywaniu (14,78%), dostawie wody: gospodarowaniu ściekami i odpadami: rekultywacji (12,13%) oraz w przetwórstwie przemysłowym (7,68%). Natomiast do najniższej liczby wypadków doszło w sekcji : informacji i komunikacji (0,78%), rolnictwie, leśnictwie, łowiectwie i rybactwie (1,10%) oraz w działalności finansowej i ubezpieczeniowej (1,21%)

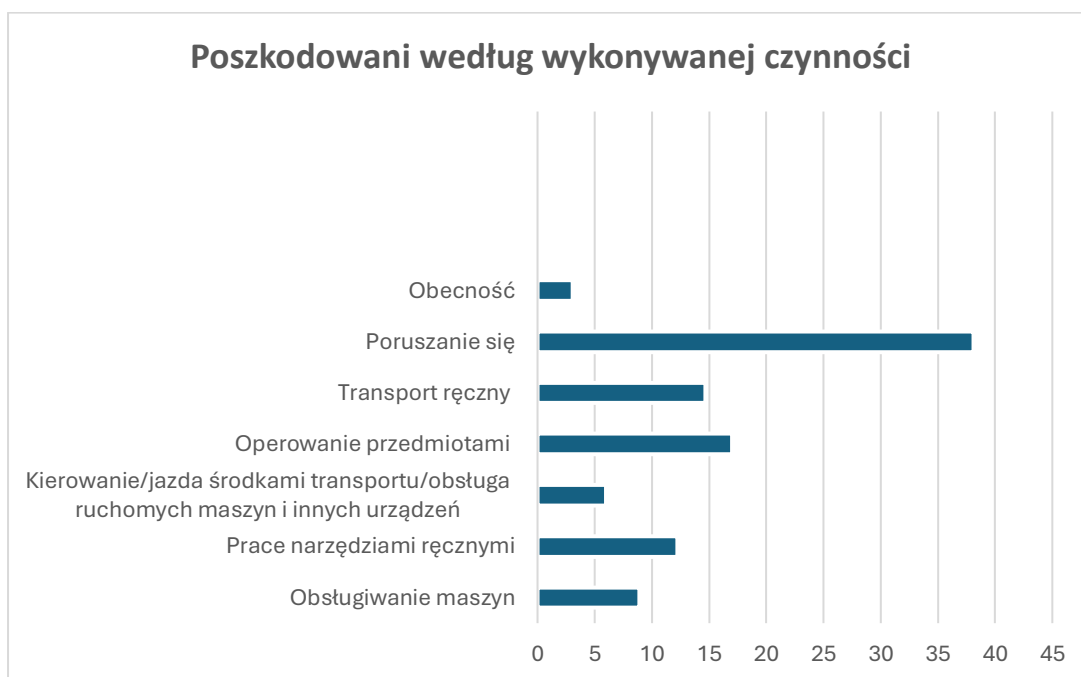
Wykres 3. Poszkodowani w wypadkach przy pracy według wydarzeń powodujących uraz w 2022 r.

Źródło: <<https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/rynek-pracy/warunki-pracy-wypadki-przy-pracy/wypadki-przy-pracy-w-2022-roku-dane-wstepne,3,50.html?pdf=1>> dostęp 15.05.2023 godzina 17:41

Dominującą grupą wydarzeń powodujących urazy było zderzenie w nieruchomy obiekt (32,1%) oraz uderzenie przez obiekt w ruchu (20,1%).

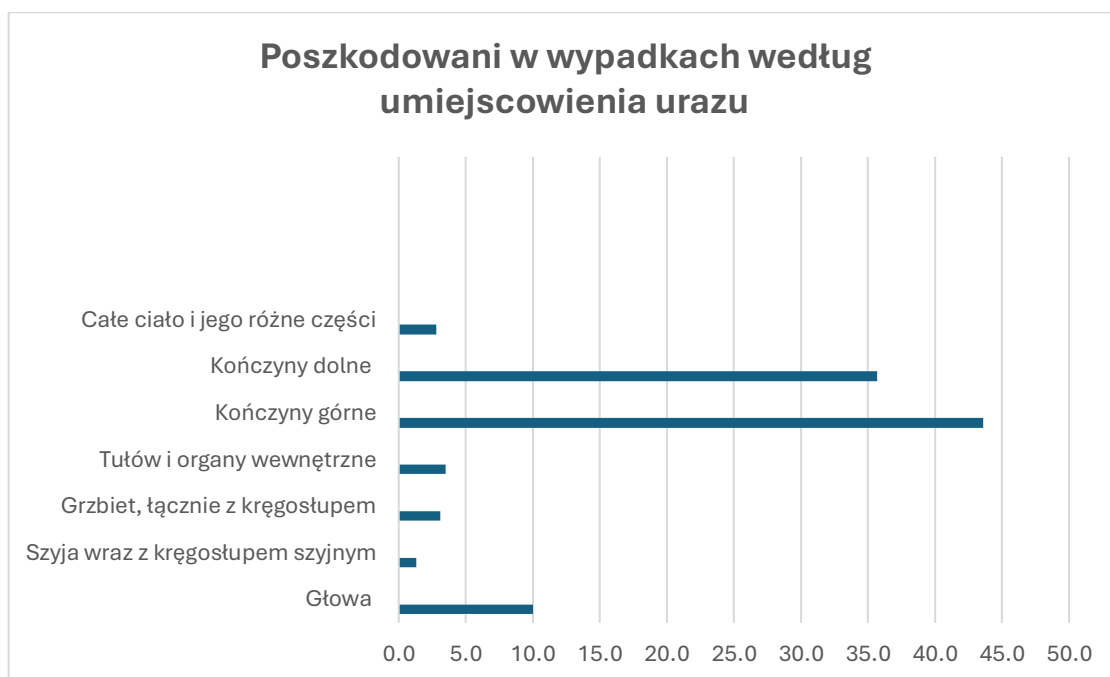
Wykres 4. Poszkodowani w wypadkach przy pracy według czynności wykonywanej

Źródło: <<https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/rynek-pracy/warunki-pracy-wypadki-przy-pracy/wypadki-przy-pracy-w-2022-roku-dane-wstepne,3,50.html?pdf=1>> dostęp 15.05.2023 godzina 17:41

Czynnością najczęściej wykonywaną przez poszkodowanego w chwili wypadku było przemieszczanie się (38,1%) oraz operowanie przedmiotami (17,0%)

Wykres 5. Poszkodowani w wypadkach przy pracy według umiejscowienia urazu w 2022 r

Źródło: <<https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/rynek-pracy/warunki-pracy-wypadki-przy-pracy/wypadki-przy-pracy-w-2022-roku-dane-wstepne,3,50.html?pdf=1>> dostęp 15.05.2023 godzina 17:41

Na podstawie powyższego wykresu możemy zauważyć, że urazom najczęściej podlegały kończyny górne oraz dolne.

W 2021 roku zgłoszono 68777 osób poszkodowanych w wypadkach. Na podstawie poniższej tabeli możemy stwierdzić, że główną przyczyną wypadków w pracy było nieprawidłowe zachowanie pracownika oraz niewłaściwy stan czynnika materialnego.

Tabela 1. Przyczyny wypadków w roku 2021 ogółem.

1. Nieprawidłowe zachowanie pracownika	84132
2. Niewłaściwy stan czynnika materialnego	11695
3. Brak lub niewłaściwe posługiwanie się czynnikiem materialnym	9573
4. Niewłaściwe samowolne zachowanie pracownika	9260
5. Niewłaściwa organizacja stanowiska pracy	7827
6. Niewłaściwa organizacja pracy	5991
7. Inne przyczyny	5317
8. Niewłaściwy stan psychofizyczny pracownika	2409
9. Nieużywanie sprzętu ochronnego przez pracownika	2218

Źródło : <asystentbhp.pl/wypadki-przy-pracy-w-2021-r-ostateczne-dane>

Dostęp 09.02.2023 godzina 20:21.

Tabela 2. Poszkodowani w wypadkach przy pracy według sektorów w 2021 roku:

Sektor	Poszkodowani ogółem	Poszkodowani w wypadkach śmiertelnych	Poszkodowani w wypadkach ciężkich
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	855	10	10
Górnictwo i wydobywanie	2080	11	11
Przetwórstwo przemysłowe	23655	48	179
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę	646	4	8
Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami; rekultywacja	2222	9	13
Budownictwo	4108	53	66
Handel; naprawa pojazdów samochodowych	9089	20	30
Transport i gospodarka magazynowa	5777	37	21

Zakwaterowanie i gastronomia	816	2	4
Informacja i komunikacja	288	-	1
Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	418	1	-
Obsługa rynku nieruchomości	612	-	3
Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	952	3	2
Administrowanie i działalność wspierająca	2762	8	12
Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	2784	4	5
Edukacja	3371	5	3
Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	7365	4	4
Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	621	-	1

Pozostała działalność usługowa	353	-	2
--------------------------------	-----	---	---

Źródło : asystentbhp.pl/wypadki-przy-pracy-w-2021-r-ostateczne-dane

Dostęp 09.02.2023, godzina 21:15

Uwzględniając miejsce powstania wypadku to znaczy miejsce, w którym przebywał poszkodowany w chwili wypadku możemy zauważyć, że najwięcej zdarzeń odnotowano w miejscach produkcji przemysłowej.

Tabela 3. Dane w latach 2015-2020

LATA	2020	2019	2018	2017	2016	2015
LICZBA WYPADKÓW	62 740	83 205	84 304	88 330	87 886	87 622
WYPADKI ŚMIERTELNE	189	184	209	269	239	303
WSKAŹNIK WYPADKOWOŚCI	4,62	6,15	6,37	6,8	7,07	7,24

Źródło: <https://tower.prowly.com/135890-wypadki-przy-pracy-w-2020-r-jak-przedstawialy-sie-wyniki-w-przetworstwie-przemyslowym>

Dostęp 26.02.2023, godzina 16:11

Na podstawie powyższej tabeli możemy zauważyć iż liczba wypadków z roku na rok maleje.

W literaturze wypadki w pracy określa się niejednoznacznie. Z jednej strony wiek pracownika jest czynnikiem obniżającym powstanie wypadku a z drugiej łączony z większą częstością występowania oraz poważniejszymi skutkami wypadków w pracy. Istnieje zależność między doświadczeniem a długością stażu oraz podobieństwem występowania wypadków. Według badań wraz ze zdobywaniem doświadczenia, pracownik nabywa odpowiednie umiejętności i wiedzę na temat bezpieczeństwa pracy, dzięki temu wzrasta jego świadomość i umiejętność radzenia sobie z trudnymi niespodziewanym sytuacjami. Będzie potrafił reagować na zagrożenia. Doświadczeni pracownicy dysponują wiedzą na temat bezpieczeństwa, czują się odpowiedzialni za wdrażanie polityk bezpieczeństwa oraz są przykładem dla swoich młodszych kolegów⁹. Jak możemy zauważyć liczba wypadków z roku na rok maleje, co może się przekładać na zwiększoną świadomość zagrożeń pracowników oraz pracodawcy.

---

⁹ Ordyskiński Sz. Pogłębione analizy wypadków przy pracy w ramach Centrum Analiz Wypadkowych, sprawozdanie z realizacji zadania 07.A.04, CIOP-PIB, etap 2, 2015 s. 17.